

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

1/2018

ročník/volume 28

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 5

Typ článku/Type of article: rozhovor/interview

Strany/Pages: 46 – 49

Dátum vydania/Publication date: 15. január 2018/January 15, 2018

Rozhovor/Interview

V NÁVRHU CENZU 2021 ČSÚ NEPOČÍTA SO ZISŤOVANÍM NÁBOŽENSKEJ VIERY A MATERINSKÉHO JAZYKA

IN THE PROPOSAL OF CENSUS 2021 CZSO DOESN'T COUNT WITH DISCOVER OF RELIGIOUS BELIEF AND MOTHER LANGUAGE

Príprava sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 je zaradená medzi priority Českého štatistického úradu na rok 2017. Je to pochopiteľné, veď cenzus v roku 2021 bude opäť medzinárodne koordinovaný a štatistici nielen v Českej republike stoja pred mimoriadne náročnou úlohou – nájsť optimálny spôsob ako získať požadované údaje s čo najnižšou záťažou obyvateľov. Informatizácia spoločnosti sa na jednej strane pre cenzus javí ako výhoda, na druhej strane aj využitie technických vymožeností, ktoré informatizácia prináša, má svoje úskalia. Akou cestou sa teda vyberú v Českej republike, na čo stavili? Na otázky časopisu Slovenská štatistika a demografia odpovedala predsedníčka Českého štatistického úradu Iva Ritschelová.

Prof. Ing. Iva Ritschelová, CSc.

Každé sčítanie by malo byť originálom vzhľadom na to, že spoločnosť sa veľmi rýchlo mení a 10 rokov od jedného sčítania k druhému je pomerne dlhý čas. Čo sa dá podľa vás využiť z cenzu 2011 pri príprave cenzu v roku 2021?

Souhlasím s tým, že desať let je pomerne dlhý čas. Adekvátne tomu se také mení podoba cenzů. Nikoliv však zcela. Na řadu věcí navazujeme. Jednou z největších předností sčítání jsou výstupní data dostupná v časových řadách. Proto je samozřejmé, že návaznost tkví zejména ve struktuře vybraných údajů, které zjišťujeme. Z minulých sčítání také využijeme know-how a některých postupů, které se osvědčily.

Změny souvisejí především s tím, že chceme v maximální možné míře čerpat informace z administrativních zdrojů dat. Přispěje to k tomu, že ve srovnání se sčítáním v roce 2011, kdy sčítací formuláře za osobu, dům a byt obsahovaly celkem 47 údajů zjišťovaných od respondentů, by mělo být v roce 2021 zjišťováno přímo od obyvatel pouze 20 údajů v rámci formulářů za osobu a za byt. Využití dostupných administrativních zdrojů dat také umožní zcela zrušit formulář s údaji za domy. Alespoň takto to předkládáme v návrhu věcného záměru zákona, který v září vstoupil do meziresortního připomínkového řízení.

Druhou výraznou změnou je fakt, že chceme samotný sběr údajů od respondentů realizovat v maximální možné míře on-line způsobem. Provedení sčítání připravujeme v kontextu aktuálního technologického vývoje.

Ako sa tento zmenený koncept kombinovaného zberu údajov plánuje uplatniť v praxi?

Primárnym a hlavným spôsobom sberu dát od obyvateľ bude on-line sčítaní, ktoré nabíza výrazne väčší komfort pre respondenty a zároveň umožní zvýšiť kvalitu dát, rýchlosť ich spracovania a efektívnosť výdajů. Následovať bude terénny došetrení prostredníctvom sčítacích komisařů, jemuž budú podléhať pouze ty bytové domácnosti, ktoré nevyplnily údaje on-line. Jedným z hlavních úkolů sčítacích komisařů bude tyto domácnosti v terénu identifikovať, respektive snažiť se vyhnout kontaktování domácností, které se již sečetly ve fázi on-line sčítání.

Vytvoříme podmínky k tomu, aby většina populace měla možnost vyplnit elektronické sčítací formuláře. To povede k menšímu zatížení respondentů. Stejně jako fakt, že na rozdíl od minulých cenzů jsou navrhovány ke zjišťování u respondentů pouze údaje vyžadované evropskými či národními právními předpisy. Oproti cenzu v roce 2011 proto chceme ze zjišťování vypustit položky, které nejsou vyžadovány ze strany Eurostatu ani národních právních předpisů. Mezi jinými jde např. o mateřský jazyk, náboženskou víru nebo obor vzdělání.

Je dnes v České republice více administrativních zdrojů ako bolo v roku 2011? Aké je podľa Vás ich potenciálne využitie pri zohľadnení kvality týchto údajov v pripravovanom cenzu?

Ano, k dispozici je více administrativních zdrojů. Jde ale především o to, zda jsou tyto zdroje kvalitní a zda jsou využitelné pro statistiku. Českému statistickému úřadu se v souladu s mezinárodními trendy podařilo získat k těmto administrativním zdrojům přístup a předmětná data otestovat. Využijeme zejména údaje z registrů Ministerstva vnitra, ze systémů vedených Ministerstvem práce a sociálních věcí nebo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Cenným zdrojem budou také data shromažďovaná Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním.

V závislosti na věcném obsahu administrativních zdrojů, na jejich úplnosti, vzájemné propojitelnosti, přesnosti a dalších aspektech využije Český statistický úřad tyto údaje tak, aby maximálním způsobem zefektivnil proces sčítání a zkvalitnil jeho výsledky.

Zaoberali ste sa aj myšlienkou uskutočniť v Českej republike výlučne registrový cenzus? Čo bráni aplikovať túto myšlienku do praxe už v roku 2021?

I touto variantou, kdy by sčítání bylo realizováno s výhradním využitím administrativních zdrojů dat, jsme se zabývali. Nepočítala by s celoplošným šetřením údajů u obyvatelstva a dalších subjektů, neboť by předpokládala pokrytí všech zjišťovaných dat z administrativních zdrojů. Analýza vytipovaných existujících administrativních zdrojů dat však ukázala, že ne všechny dle legislativy EU povinně zjišťované položky ve sčítání jsou ve stávajících administrativních zdrojích dostupné. Tyto zdroje by bylo nutné rozšířit o nové položky, např. ekonomická aktivita, zaměstnání či místo pracoviště. Musel by také vzniknout nový administrativní zdroj o bytovém fondu. S ohledem na časovou náročnost naplnění těchto úkolů a další komplikace je zmiňovaná varianta v horizontu roku 2021 bohužel nerealizovatelná.

Podľa dostupných informácií v roku 2011 sa v Českej republike elektronicky sčítala približne štvrtina obyvateľov. Aké formy elektronického sčítania plánujete využiť v cenze 2021?

Máte pravdu v tom, že v Českej republike bola v roce 2011 návratnosť formuláŕu elektronickou cestou 25,5 %. Tedy nižší, než sme očakávali. Pri príštích sčítaní počítame se zhruba dvojnásobným zvýšením této návratnosti.

Sčítaní během fáze on-line šetření bude provedeno zápisem údajů do on-line sčítacího formuláře. Předpokladem je využití společného elektronického formuláře pro celou bytovou domácnost, který bude respondentům zpřístupněn pomocí ověření osobních údajů jednoho z členů domácnosti při registraci. Zatímco registrací bude procházet jen jedna osoba z bytové domácnosti, následně vygenerované přístupové údaje umožní přístup a opakované přihlašování do společného formuláře všem členům domácnosti do té doby, než jimi bude kompletně vyplněn a odeslán.

Čo považujete za hlavné výhody a čo za hlavné nevýhody online sčítania, čo rozhodlo, že práve online sčítanie dostane v cenze „zelenú“?

On-line sčítaní umožní zredukovať rozsah terénnych prác, zvýšiť kvalitu dát a výrazne zvýšiť komfort obyvateľu pri vyplňovaní údajů. Tento koncept je v súlade s mezinárodnými trendy. Jednou z jeho kľúčových výhod je také zabudovanie filtrů a logických kontrol, ktoré zaisťujú správne vyplnenie jednotlivých častí formuláře a podmínené uvedenie všetkých požadovaných údajů pred jeho odeslaním. Tento systém má mnoho výhod. Preto sme mysleli na to, že pro některé obyvatele může být nevýhodný, např. jsou-li jakkoliv indisponováni v přístupu k výpočetní technice a internetu. Proto budou bytové domácnosti, které se nesečtou on-line, následně podléhat terénnímu došetření prostřednictvím sčítacího komisaře.

Ako môže podľa vášho názoru nový zákon o sčítaní reflektovať dynamiku spoločenských zmien, najmä tých, ktoré tvorcovia zákona o sčítaní 2021 môžu v súčasnosti len ťažko predvídať?

Důležité je navrhnout moderní koncepci cenzu, která bude s to reflektovat i aktuální podmínky v roce 2021. My jsme nyní ve fázi, kdy jsme předložili návrh věcného záměru zákona do meziresortního připomínkového řízení. Při jeho přípravě jsme se snažili maximálně zohlednit dynamický technologický vývoj, rostoucí požadavky na ochranu osobních dat i minimalizaci zásahu do soukromí obyvatel. V ideálním případě respondent nebude muset být v průběhu sčítání v místě pobytu, nebude se muset setkat s komisařem, ani se nebude muset ve stanoveném období nikam dostavit. K sečtení odkudkoliv na světě mu postačí chytrý telefon a datové připojení. Věříme, že tato koncepce obstojí i v roce 2021.

Zámery Eurostatu pre cenzy po roku 2021 naznačujú poskytovanie dát v kratších (jednoročných) intervaloch síce v menšom, ale rovnako podrobnom rozsahu, ako je to pri cenzech, ktoré sa konajú raz za desať rokov. Ako v príprave SODB 2021 reflektujete túto skutočnosť?

V současné době neexistuje na evropské úrovni právní předpis, který by každoroční statistiky cenzového typu (tzv. „malé cenzy“) zaváděl. Tento záměr je formulován zatím pouze ve strategickém dokumentu Eurostatu, o nějž nelze návrh národního zákona opřít. Přesto se na tuto chystanou změnu připravujeme. Důležitým krokem by bylo založení informačního systému sčítání, s čímž počítáme už ve věcném záměru zákona o cenzu v roce 2021. Informační systém by měl umožnit uchování údajů získaných v

rámci sčítaní, jejich následné doplnění a aktualizaci administrativními daty a využití pro budoucí každoroční cenzy. Existence tohoto typu informačního systému je rovněž jednou z nutných podmínek pro úplný přechod k cenzové statistice bez terénního došetřování, která je založena výhradně na administrativních datech.

Za rozhovor ďakuje Mgr. PAVOL ŠKÁPIK

Interviewer je vedúcim Oddelenia Sčítania obyvateľov, domov a bytov a prierezových štatistík Štatistického úradu SR.